

Обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича

Науково-методичний відділ

Соціологічні вивчення в бібліотеках

Житомирщини

Вип. 12, ч. 5

Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста

/за результатами аналізу фокус-груп/

Житомир

2018

Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста
[Текст] : за результатами аналізу фокус-груп / ЖОУНБ ім. О. Ольжича, наук.-метод. відділ ; [уклад. Г. Г. Козаченко, О. В. Люблянська] ; ред. вип. Г. Й. Врублевська. – Житомир, 2018. – 29 с. – (Соціологічні вивчення в бібліотеках Житомирщини ; вип. 12, ч. 5).

У виданні представлено результати аналізу проведених фокус-груп в Житомирській обласній бібліотеці для юнацтва та Житомирській центральній міській бібліотеці ім. В. Земляка.

© Житомирська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. О. Ольжича
Уклад. Г. Г. Козаченко., О. В. Люблянська
Ред. вип. Г. Й. Врублевська

Пропонуємо вашій увазі заключну частину чергового випуску рубрики «Соціологічні вивчення в бібліотеках Житомирщини», присвяченого аналізу досліджень, що були проведені в 12 бібліотеках області і мали на меті вивчити думку представників громади певного населеного пункту стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти, інтелектуального розвитку та культурного дозвілля дорослого населення.

У попередніх 4 частинах (з якими можна ознайомитись на сайті ЖОУНБ ім. О. Ольжича) розміщено аналіз вивчення думки представників різних громад за результатами фокус-груп, що проходили в рамках обласного проекту «Центр освіти дорослих як платформа розвитку місцевої громади», який реалізували ЖОМГО «Паритет» у партнерстві з ЖОУНБ ім. О. Ольжича і був частиною всеукраїнського проекту «Замінімо мури відчиненими вікнами» за підтримки Інституту з міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DVV International), Громадської організації «Інформаційно-дослідний центр «Інтеграція та розвиток» і Міністерства закордонних справ Німеччини.

Що ж стосується 5-ої частини 12 випуску «Соціологічних вивчень в бібліотеках Житомирщини», то до неї увійшли матеріали двох фокус-груп поза проектом.

Звіт про роботу фокус-групи в м. Житомирі

Місце: Житомирська центральна міська бібліотека ім. В. Земляка

Дата: 19.04.2017

Модераторки: Галина

Козаченко, Олена Люблянська

I. Стислий опис

A. Тема: Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста.

Мета: Вивчити думку представників громади стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти дорослого населення.

Б. Учасники :

- чоловіки – 5
- жінки – 13

вік: 16-65+ рр.

В. Логістика фокусної групи:

Олександр, військовий пенсіонер, активний читач ЦБС

Дмитро, школяр, читач бібліотеки-філії №1

Катерина, заступник директора з розвитку Житомирської ЦБС

Єлизавета, пенсіонерка, читачка бібліотеки-філії №3

Юлія, працівниця міського палацу культури, зав. відділу

Ніна, педагог на пенсії, читачка бібліотеки-філії №3, активна учасниця масових заходів (70 років)

Настя, студентка (16 років) читачка бібліотеки-філії №6, випускниця музичної школи

Лілія, студентка

Олена, інженер-проектувальник, читачка бібліотеки-філії №16

Максим, тренер, керівник ГО «Спортивний клуб «Тайсон», керівник обл. відділення «Спорт для всіх»

Світлана, працююча пенсіонерка, вчитель музичної школи

Олександр, громадський діяч, куратор програми «Бюджет участі», **НЕ** читач бібліотеки, вважає перспективним розвиток громадських просторів у місті, зокрема у бібліотеках

Олександра, учениця ліцею ЖДТУ, займається літературною творчістю, читачка центральної бібліотеки

Ольга, педагог на пенсії, читачка центральної бібліотеки, користувачка комп'ютерних курсів у ЦБ, танцювальної студії у ЦБ

Олена, секретар обласної творчої спілки художників та мистецтвознавців, читачка декількох бібліотек, співпрацює з бібліотеками міста, організатор конкурсу «Кожному мила своя сторона»

Алла, лікарка на пенсії, читачка бібліотек

Броніслав, пенсіонер, читач центральної бібліотеки

Людмила, пенсіонерка, читачка центральної бібліотеки

II. Загальні питання

- **Чи достатньо можливостей у Вашому населеному пункті для культурного дозвілля та інтелектуального розвитку?**

Першою прозвучала думка, що зараз дуже багато можливостей немає, тому що треба багато грошей [на це]: «Раніше я була активною, але зараз я нічого не можу через те, що грошей немає. Є в місті і концерти, і вистави, але я не завжди можу собі дозволити купувати квитки. Декілька разів бібліотека давала безкоштовні квитки в філармонію, за що я дуже вдячна».

Олександр, громадський діяч висловився тезово:

- «Перше – поінформованість. Є багато речей, про які ми просто не знаємо, до нас не доходить інформація. Повинен бути системний механізм інформування. Держава має взяти на себе відповідальність за те, щоб проінформувати населення.

- Друге – комунікації. Є деякі віддалені райони міста (як приклад – Паперова фабрика), де взагалі практично немає інфраструктури і немає налагодженої транспортної комунікації (після 20.00 громадський транспорт вже не ходить). Про який відпочинок може йти мова?
- Третє – в нас завжди не вистачає часу: є робота, є домашні справи, а коли людина вільна, все вже зачинено. Людина може вийти в бібліотеку після дев'яти годин, а яка в нас бібліотека працює після 19.00 та пізніше?»

До думки свого тезки долучився й інший Олександр – військовий пенсіонер, зауваживши, що «такий підхід є дуже європейським» і навів приклад, що в європейських країнах є такі бібліотеки, що працюють цілодобово. До розмови долучились й інші учасники групи, наголосивши, що треба говорити про реалії, готуючи підґрунтя для майбутнього: «Держава має дати кошти, щоб розвивалася інфраструктура, поповнювалися фонди, щоб бібліотеки могли розвиватися». Стосовно бібліотечного дозвілля у Житомирі учасники були одностайні: в місті достатньо бібліотек. Інше питання – питання фондів (не завжди оновлюється, не всі книги в обласній бібліотеці можна взяти додому). Крім того, актуальне питання підготовки бібліотечних кадрів, які не завжди готові до впровадження інновацій. Також було підкреслено тезу про недостатність інформації, навівши приклад інших міст України, де навіть у громадському транспорті є реклама культурних заходів, книжкових новинок тощо.

Модераторка запитала про останній захід у місті, який відвідували учасники дослідження. Юлія, працівниця БК, зазначила, що в міській раді працює відділ зв'язків із громадськістю. Але єдине, чим вони займаються, «це вийти, пофотографувати захід і викинути це на сайті міської ради. Отже, інформацією вони володіють, але інформацію не надають у тому обсязі, який потрібен». На міських сіті-лайтах вже два тижні не змінювалась реклама КП «Парк» «Парк починає качати», лише близько 10 стендів було по місті, що з 13 по 18 квітня Житомир відзначає Великдень. Дуже добре, що вони хоч були, але

дуже мало людей знали про ці заходи. Дуже шкода, що відділ по зв'язкам з громадськістю не долучається до роботи з культурними закладами міста. Наприклад, місяць тому всі 5 музичних шкіл звітувалися у Філармонії, але хто знає, що там були безкоштовні концерти? Газета «Місто» не дає жодного повідомлення про те, що відбувається. Одна з учасниць підкреслила, що газету «Місто» вона бачила лише в бібліотеці, хоча є в місті пункти безоплатної роздачі газети, але там її немає, «питання, навіщо фінансово утримувати цю газету, якщо люди її не бачать?» Учасники заходу дійшли одностайної думки, що було б добре, якби в міській безкоштовній газеті публікувалися анонси заходів усіх закладів міста. Ця інформація є в управлінні культури і в міськраді, але до людей вона не доходить.

Одна з учасниць, пенсіонерка, розповіла про свій досвід, як вона у тролейбусі почула про комп'ютерні курси в бібліотеці, але цієї інформації ніде не було. Чому? Навела також приклад концерту ветеранів та інших аматорських виступів, на яких майже не було глядачів.

Модераторка запитала, який захід учасники відвідували і звідки про нього дізналися. Одна з учасниць відповіла, що була на презентації книги, куди була особисто запрошена бібліотекарем. Олександр розповів, що на великодніх святах на Михайлівській не було належного наповнення заходів: «Якщо мене зацікавить щось, то я вийду з родиною і відсвяткую». На питання модераторки чи було під час останнього року в місті такого, що «зачепило» Олександра. Відповідь була: «Коли під тиском громади в центр міста вивезли солому, розкидали по асфальту, і діти змогли по соломі гратися». Це стосувалося минулорічних великодніх свят, «коли, на жаль, теж не все було добре в організації (зокрема, рок-концерт у страсну п'ятницю). А якщо це відбувається так, як зараз, я не хочу йти дивитися, як продають алкоголь. Немає що дивитися. Я хочу душею зараз жити... А цьогоріч це «було свято, в якому не було свята».

Модераторки окремо запитали в молодих учасників обговорення про їхній досвід культурного відпочинку. Дівчата згадували концерт музичної школи у філармонії. На питання, чи знала молода аудиторія про творчу зустріч (до речі, безкоштовну) із лідером групи «Антитіла» Тарасом Тополею, модератори отримали негативну відповідь.

Один з учасників фокус-групи і собі запитав у присутніх, чи знають вони про таку зону «Гараж», де збираються байкери, проходять рок-концерти і не продають алкоголь. Учасникам ця інформація виявилась незнайомою. Зав'язалося обговорення, чи потрібні місту такі місця, чи знають про них люди. Олександр, громадський діяч, підкреслив, що загалом у місті немає таких «зон». Проте, в місті 15 міських бібліотек, які формують свої програми і роблять їх локально, а потім це можна зробити разом і презентувати всі бібліотеки. Тоді з кожного району прийде не 1-2, а сотні людей, бо це буде свято міста.

Один з учасників фокус-групи, Максим (тренер, керівник ГО «Спортивний клуб «Тайсон», керівник обл. відділення «Спорт для всіх») сказав, що у нього просто не вистачає часу на культурні заходи. Невдовзі, наголосивши на своїй зайнятості, він залишив захід.

- **Чого, на Вашу думку, не вистачає в культурному житті міста? (Що, на ваш погляд, є зайвим?)**

Почули такі відповіді:

- Бажання
- Відчуття безпеки (пересторога до великих заходів, коли у натовп не хочеться вести дитину)
- Поінформованості

Прозвучала думка, що хочеться дати можливості для розвитку дітям, тобто людину приваблюють саме сімейні заходи, (які можна використовувати і для культурного дозвілля й освіти дорослих).

Одна з учасниць розповіла, що вона любить відвідувати художні виставки, про які дізнається з передач обласного (проводового) радіо. Але вона вважає, що в місті недостатньо фотовиставок (від однієї з учасниць прозвучала ремарка, що нині демонструється фотовиставка в телецентрі). Олександр, військовий пенсіонер, задав питання на загал: «То хто ж у тому винний, що ми не маємо інформації?».

Олександр, громадський активіст, висловив думку, що ми самі у цьому винні, бо ми не заставляємо ту владу чи чиновників виконувати свою роботу. Олександр, військовий пенсіонер, висловив тезу, що кожна людина має працювати на своєму місці, а не тільки складати плани і звітуватися.

Олександр, громадський активіст, підкреслив, що йому дуже до вподоби такі обговорення, як сьогодні, коли в людей запитують про їхні потреби. Але тут виникає інше питання, чи спроможні бібліотеки САМІ зробити те, що ми хочемо? Ні, це може здійснюватися лише у співпраці з громадою: «Якщо в нас є такі установи, як бібліотеки, є люди, які хочуть щось робити, то ми повинні зробити все, щоб використати цей інструмент ефективно. Якщо завтра ми збільшимо якимсь чином число людей, що сюди ходитимуть (наприклад, поставити каво-апарат, і члени клубу отримуватимуть каву безкоштовно). Треба дізнатись потребу громади, час, коли їм це потрібно, і розробити для них унікальний продукт. І тоді, коли ви будете просто йти містом, матимете змогу зайти у бібліотеку, поговорити за круглим столом і вирішити свою або чужу проблему. Я зробив громадську організацію для того, щоб люди могли прийти і за грантові кошти вирішити свої проблеми.

- **Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста?**

Доступним: в територіальному плані, в інформаційному. Модераторка навела приклад доступної за місцем і часом, чудово прорекламованої, художньої виставки. Чи всі люди на неї прийдуть? Мабуть, окрім доступності, є ще якась змістовна складова, яка приваблює людей і вас особисто? На жаль, відповіді на запитання учасники фокус-групи не дали.

- **Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?**

Від пенсіонера прозвучала думка, що людину потрібно виховувати змалку. Модераторка зауважила, що й дорослим людям потрібні якісь культурні послуги, і «перевиховати їх вже не вдасться». Дехто з учасників запитав у присутніх пенсіонерів, а куди вони хотіли б повести своїх онуків? Одна з учасниць згадала про виставку льодових скульптур, висловилися, що хотілося б бачити виставки дитячих малюнків чи поробок, згадала про центр народної творчості. Олександр відповів, що не знає про такий центр. Молода учасниця висловилася, що молоді потрібні інші, новіші формати. Більше хотілося б концертів. Якщо і є таке в Житомирі, але до неї інформація не доходить, можливо, через різні кола спілкування.

Модераторка запитала, чи привабили б театральні постановки чи кіноклуби й фестивалі? Учасниця згадала, що влітку були відкриті кінопокази біля «Жовтня». Вона висловилася, що немає заходів, які були б цікавими для молоді, «молодежь никто не привлекает». Модераторка запитала, яким чином треба залучати молодь – до участі, до організації. Дівчина відповіла, що радо долучилася б і до організації заходів – могла б заспівати чи зіграти щось.

Модераторка запропонувала обговорити привабливість різних форм заходів. Форма лекції спочатку знайшла підтримку, але виявилось, що людей приваблює ґрунтовний лекційний матеріал, але не в лекційній формі. Був наведений приклад нічних екскурсій Житомиром від Г. Мокрицького. Говорили про те, що приваблює фаховість лектора і можливість задавати питання лектору (зустріч з цікавою людиною). Одна з учасниць згадала про зустріч у Києві з редакторами літературних журналів і авторами, де був зворотній зв'язок зі слухачами. Вона розповіла, що відвідує багато лекцій, але формальний підхід до лекцій нецікавий, цікавими можуть бути лекції від практиків, коли можна ще й поспілкуватися з лектором.

Дискусійний клуб або обговорення книги приваблює деяких учасників через можливість висловитися, подискутувати з опонентом.

Одна з учасниць запропонувала одноденні екскурсії по області (наприклад, у музей каміння, Баранівський завод, музей Кмитова). Модераторка спитала, чи буде привабливою віртуальна екскурсія цими місцями. Учасниця відповіла, що якби її проводила людина, яка розуміється, це було б дуже інформативно і цікаво. Це викликає сильні емоції – коли ти живеш поруч, ти хочеш пишатися цим, ти хочеш розповісти усім. Завязалася розмова про цікаві місця області.

В продовження теми «пишатися і показати усім» інтелектуальні конкурси викликали зацікавлення у молодіжної частини аудиторії. Учениця ліцею висловила, що хотіла б «узнати себе, перевірити себе, або заради якоїсь перемоги». Модераторка розповіла про успіхи Житомирської шкільної команди з «Що? Де? Коли?» і спитала, чи був би цікавим такий формат дорослим? Відповіді були позитивними. Одна з учасниць, вчитель школи мистецтв, розповіла, що про заходи дізнається через спілкування з учнями в соцмережах, де вони діляться своїми фото. Вона також сказала, що інтереси дорослого населення не враховуються взагалі. Навела приклади заходів у обласному літературному музеї, про які ніхто не знає, а сама вона дізнається лише через особисті знайомства.

Формат посиденьок чи вечорниць назвали привабливим, але нарікали на відсутність місця, навівши приклад тісного приміщення бібліотеки. Модераторка зауважила, що спочатку треба визначити, чого ж ми хочемо, а потім вже визначатися з місцем.

Один з учасників висловив думку, що привабливим буде клуб за інтересами будь-якої тематики. Це може бути якесь взаємне спілкування про подорожі чи якийсь клуб з рукоділля.

Майстер-клас більшість учасників назвали привабливим, але одна учасниця висловила, що їй не сподобався власний досвід участі у майстер-класі, бо це було «як конвеєр на заводі». Її більше приваблює робота у гуртку, де можна проявити власну творчість. Інша учасниця розповіла про власний

досвід організації і проведення майстер-класів у центрі «Дивосвіт трипільля» в Коростишівському районі. Це був майстер-клас з виготовлення трипільських біноклів. Одна з учасниць розповіла про свій досвід у загоні юних волонтерів, які допомагають при проведенні майстер-класів для дітей з особливими потребами.

Мовний клуб чи курси приваблює багатьох учасників.

Жива бібліотека була незнайомою учасникам, але після роз'яснення викликала роздуми. Зокрема, деякі учасники висловилися, що не мають зацікавленості у зустрічах з маргінальними особистостями. Цікавішими були б зустрічі з людьми, які чогось досягли.

Одна з учасниць згадала таку форму заходу, як Ніч музеїв, але висловилася, що в Житомирі таке неможливо, бо немає транспорту. На що модераторки навели приклади Бібліоночі в Луганську і відкриття М-Формації у Бердичеві, які тривали до ночі. Це викликало репліку однієї з учасниць, що в суспільстві є різні люди – ті, що мають бажання щось робити й досягати і ті, що не хочуть нічого. Вона навела приклад, як сама дізналася про клуб ретро танців в бібліотеці, долучилася до нього і запрошувала знайомих. На такі запрошення отримувала різні відповіді, які загалом зводилися до думки «як мені це знадобиться» - де я виступатиму, кому покажу свої вміння, чи познайомлюсь з кимось.

- **Що для вас особисто більше спрацьовує в інформуванні – наочна реклама, телебачення, інтернет, особисті запрошення?**

Найбільш дієвим було названо інформування через Інтернет, з офіційних джерел, а не за чутками. Прозвучала теза, що інформацію від знайомих слід перевіряти, бо вона може бути недостовірною. Згадали також випадок, коли на одному з масових заходів було оголошено майстер-класи, яких не було, тобто було надано недостовірну інформацію.

- **Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?**

Присутні висловили різні думки: для тих, хто працює, брати участь в заходах краще у вихідні – вдень, або в будні дні – після шостої, о сьомій вечора. Непрацюючі назвали зручним час зранку. Працівниця БК назвала час з 16 до 21 – з 16 до 18 можуть діти, з 18 до 21 – дорослі. Вона навела також приклад свята Івана Купала, коли з 10 до 14 йдуть майстер-класи, а до вечора – інші заходи. Старшокласник висловився, що йому зручно після уроків.

- **Що Ви знаєте про так зване «3 місце»?**

Відповідей не було. Учасникам не знайомий даний термін.

- **Чи може бібліотека стати таким «3 місцем», як Ви вважаєте? Що, на Вашу думку, потрібно зробити, щоб перетворити бібліотеку у справжній інформаційний, культурно-дозвілєвий центр?**

Після пояснень, що розуміється під терміном «3 місце», учасники відповіли: «Може! І повинна!» З висловлювань учасників було зрозуміло, що для них бібліотека вже є 3-м місцем – «місцем, куди тягне». Одна з модераторок уточнила, що мається на увазі не тільки відвідування бібліотеки для того, «щоб взяти книжку», а й для того, щоб поспілкуватися, відвідати захід тощо. На це одна з учасниць висловила ремарку «... якщо хтось запрошує», тобто особисте запрошення на захід для неї має важливе значення. Інша учасниця, вчителька, висловила, що вчителі мають водити дітей в бібліотеку. Модераторка поцікавилася, чи важливо для людей, щоб їх запрошували особисто. На що багато учасників відповіли, що для них важлива сама інформація про захід, а яким чином її отримати – неважливо.

- **А чи може бібліотека бути суспільним місцем, яке виконує важливу соціальну функцію? І які саме соціальні функції може взяти на себе бібліотека?**

Один з учасників відповів, що це прийнятно. Він підтримав думку, що послуги бібліотеки мають бути доступні. Одна з учасниць сказала, що дуже добре, коли керівники закладів та бібліотекарі мають уявлення про потреби

клієнтів. Вони можуть забезпечити соціалізацію людей, запросивши різних користувачів, ГО, волонтерів і об'єднавши їх навколо спільних інтересів чи справ. На це модераторка зауважила, що це дуже важливо, коли бібліотекар комунікує з членами громади – він може долучити людей до різних важливих справ, а не робити все самому.

- **Чи готові Ви особисто взяти участь у культурному житті міста? Якою ви бачите свою роль (учасник, організатор, майстер, викладач...)?**

Олександр, військовий пенсіонер першим висловився, що особисто він готовий виступити на певному заході, зробити якусь річ. Дівчата, які вчать і співають, погодилися, що могли б доєднатися до заходів, і це було б їм цікаво. Модераторка спитала, а чи готові учасники спрацювати як комунікатори, які доносять інформацію від бібліотеки до своїх знайомих, інтернет-спільнот чи «френдів». Олександр відповів, що він вже це робить, бо вважає важливим інтелектуальний розвиток не тільки свій, а й інших співгромадян.

На питання модераторки, чи вистачає учасникам тієї інформації, яку вони мають про бібліотеку та як вони сприймуть створення сторінки/групи бібліотеки в соцмережі, сайту, де можна отримувати інформацію в будь-який зручний час, молодь відповіла стверджувально. Люди старшого покоління не одразу зрозуміли, виникла рефлексія, що Інтернет є конкурентом бібліотеки і традиції читання книг. Олександр висловився, що в майбутньому бачить поєднання традиції читання з новими технологіями. Модераторка зауважила, що присутність бібліотеки в мережі підвищить рівень достовірності наявної інформації. Під час обговорення знов виникло питання про кваліфікацію бібліотечних фахівців.

III. Висновки та пропозиції

На жаль, група учасників практично повністю складалась із представників Громадської ради бібліотеки – категорія, яка цілком і повністю переймає точку зору бібліотеки. Хотілося б почути не тільки думку «керованої спільноти», а й пересічних містян, погляди яких відрізняються від поглядів представників

бібліотеки. Деяке «різнобарв'я» внесли юні учасники зустрічі та двоє представників активної громади, проте кардинально це картини не змінило.

Серед заходів, на які радимо звернути увагу представників бібліотек, можна назвати такі:

- інтерактивні лекції (людей приваблює ґрунтовний лекційний матеріал, але не в лекційній формі)
- мовні клуби
- дискусійний клуб (зокрема, обговорення книги)
- віртуальні екскурсії визначними місцями Житомирщини й України
- інтелектуальні ігри (можливо, брейн-ринг чи формат гри «Що? Де? Коли?»)»)
- майстер-класи
- клуби за інтересами тощо.

IV. Загальні спостереження

- **Загальні теми та тенденції у відповідях**

Тема для учасників була новою, незвичною і для багатьох незручною. Дехто так і не «включився» в загальну розмову, а один з учасників (пенсіонер дуже поважного віку) навіть не намагався дотримуватись тематики, постійно проголошуючи промови про «погану владу, погане суспільство, погане життя і погану молодь). Декілька учасників взагалі пішли геть, не бажаючи брати участь у розмові. Як зауважили модераторки, дана фокус-група була найважчою серед усіх як за підбором учасників, так і перебігом розмови.

- **Групова динаміка**

Група, за невеликим виключенням, була досить неактивною та погано йшла на контакт одне з одним і з модераторками, яким довелося докладати багато зусиль, щоб «розговорити» учасників.

- **Тон дискусії**

Тон здебільшого був цілковито байдужий до теми, співрозмовників (за винятком 3-4 осіб), відчувалось, що присутні лише «відбувають повинність».

Звіт про роботу фокус-групи в м. Житомирі

Місце: Житомирська обласна бібліотека для юнацтва

Дата: 20. 09. 2017

Модераторки: Галина Козаченко, Олена Люблянська

I. Стислий опис

A. Тема: Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста.

Мета: Вивчити думку представників ГО та активістів громадського сектору стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти дорослого населення.

Б. Учасники :

- чоловіки – 3
- жінки – 15

вік: 16-45+ рр.

В. Логістика фокусної групи:

Світлана, головний спеціаліст управління в справах сім'ї, молоді та спорту Житомирської міської ради

Бела, громадська діячка, член ЖОМГО «Паритет»

Тетяна, викладачка ЖВПУ

Катерина, студентка ЖДУ ім. І. Франка

Анна, викладачка Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка

Світлана, бібліотекарка та викладачка Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка

Аліна, завідувачка бібліотекою Житомирського технологічного коледжу

Діана, студентка Житомирського технологічного коледжу КНУБА

Дарина, практичний психолог ДТНЗ «ЖВПУСД»

Людмила, методист Житомирського територіального відділення МАН України
Вадим, провідний спеціаліст управління в справах сім'ї, молоді та спорту
Житомирської міської ради

Ольга, студентка Житомирського технологічного коледжу КНУБА

Андрій, громадський діяч, член ГО «Інститут Креативних Інновацій»

Даяна, студентка ЖДУ ім. І. Франка

Святослав, студент Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка

Анна, студентка Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка

Олена, студентка Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка

II. Загальні питання

- **Чи достатньо можливостей у Вашому населеному пункті для культурного дозвілля та інтелектуального розвитку? Чого, на Вашу думку, не вистачає в культурному житті міста?**

Першим відповідь дав Андрій, громадський діяч, і ця відповідь звучала: «Однозначно ні!» Пояснив свою думку він прикладом заходів, які відбувались на святкуванні Дня міста. Андрій вважає, що відповідальні за проведення щорічного свята особи не дуже високо оцінюють рівень культурних та інтелектуальних потреб містян, тому й запропоновані заходи були не досить високої якості: «Ставлення до нас як до таких, хто вимагає лише хліба та видовищ». Винятком стала культурна версія свята, яка, на погляд присутніх, органічно «прижилась» в місті, що говорить про досить високий культурний рівень житомирян.

Одна з учасниць висловила своє бачення заходів: «Формат та форма їхнього проведення за останні роки все ж таки змінюється в кращу сторону – сторону не стільки кількості, скільки якості. І рушійною силою змін є, перш за все, молодь, її бажання розвиватись». Одна з юнок зазначила, що основна маса міських заходів приурочені до якихось дат. І в певні періоди заходів забагато, а в інші – вони практично відсутні. Це ускладнює особисто їй можливість

відвідати все, що хоче. Проте, вона впевнена, що достатньо мати бажання і можна в нашому місті знайти заняття і заходи на будь-який смак. Дуже схвальні відгуки від учасників фокус-групи отримали «Майстерні міста», що цього року відбулись вже вдруге.

Учасники дослідження наголосили на необхідності створення своєї інформаційної платформи, де можна було б знайти різноманітну інформацію, починаючи від можливості знайти студентам додаткову роботу і закінчуючи анонсами та переліком різноманітних заходів (культурних, освітніх, тренінгових тощо), що відбуватимуться в місті. Ця платформа «має бути онлайнною і акумулюючою». І саме бібліотека може стати тим ресурсом, чому ні? На зауваження модераторки про існуючий ресурс – газету «Місто» – учасники були однакові: газета не виконала своїх завдань і існувати буде ще приблизно півтора року. Більшість учасників зазначили, що майже 90 % інформації про заходи, які відбуваються в місті, вони дізнаються із соціальної мережі Facebook.

Серед цікавих заходів, на яких побували учасники за останні місяці, присутні назвали заходи альтернативного центру творчості «Антенна», де молоді люди діляться своїми літературними захопленнями, обговорюють прочитане або читають власні твори (і взагалі, об'єднання за інтересами й на сьогодні є однією з найважливіших форм спілкування людей). Наголосили, що заходи там відбуваються в зручний для людей час, близько 20-ої години вечора. А взагалі, в нашому місті дуже не вистачає інтелектуально-освітньо-культурно-дозвіллевих місць для молоді, які б працювали після 18.00. І саме тому, що «молодим нема чим займатись, вони вештаються і не знають, куди докласти своїх рук та голови».

Прозвучала думка про потрібність створення центру, де свою діяльність могли б представляти громадські організації, надавати консультації фахівці з різних установ: центру зайнятості, органів самоврядування, державної адміністрації, різних комунальних установ тощо. Один з присутніх поділився

знаннями про існування в деяких західних країнах неформальних центрів зайнятості молоді, що непогано було б започаткувати таку практику і в нас.

- **Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста/містечка?**

«В ідеалі – культурний простір має поширюватись на все місто, а не локалізуватись лише в центрі. Така практика сприятиме викоріненню маргінезу і формуванню якісних освітніх, культурних та дозвіллевих потреб, в першу чергу, молоді», – зазначила одна з учасниць фокус-групи та навела приклади проведення заходів до Дня того чи іншого району міста. Інший учасник запропонував ідею використати підземний перехід через проспект Незалежності біля Панчішної фабрики для створення такого собі неформального центру для молоді. Його підтримали інші учасники, висловивши думку, що цю локацію можна використати для створення певного проекту та подання його на розгляд до міської ради: «Підземка – як майданчик формування пізнавального інтересу». Подібний проект має гарні шанси на підтримку місцевої влади, адже допоможе вирішити і деякі питання девіантної поведінки певних категорій жителів міста. Співрозмовники, не заперечуючи існування схожих за пропонованою тематикою місць (приміром «Корольов Паб»), проте зауважили, що ці майданчики є досить вартісними, навіть для людини середнього статку. Тому створення безкоштовного (або за символічну ціну) неформального арт-центру відповідає вимогам часу і потребам містян.

Наймолодші учасники зустрічі розповіли, що заходи, подібні до «Міста професій», вони хотіли б бачити частіше і на різних локаціях міста. Юнаки залюбки б брали в них участь і як учасники, і як волонтери – це допомагає отримати різні навички (наприклад, надання медичної допомоги), в тому числі й подолання бар'єру у спілкуванні з незнайомими людьми. Одна з дівчат (вона до Житомира приїхала з Волині і, дивлячись на наше місто місто, так би мовити, очима сторонньої людини, сказала, що Житомир став для неї приємним відкриттям) розповіла про свої враження від дня «відкритої вежі» (мова про водонапірну вежу, яка вже давно є однією з візитівок Житомира – але тільки її

зовнішній вигляд). Дівчина шкодує, що таке «крутецьке» приміщення не використовується для культурно-просвітницьких заходів: «Житомирська вежа може стати потужним, історичним, яскравим, наповненим творчою атмосферою місцем». Юнка висловила ще одну думку, що Житомир повинен навчитись заявляти про себе як про старовинне-історичне-сучасне місто, щоб він став туристичним центром, «як він того заслуговує, просто треба вміти себе правильно подати».

Для однієї з учасниць обговорення частиною культурного простору могли б стати сучасні книжкові магазини на центральній вулиці – Михайлівській: «З кавою, диванчиками, можливістю погортати сторінки, а ще краще – почитати, де можна придбати матеріали для творчості тощо. Такого зразка як «Книгарня Є». Її підтримали, зауваживши, що на такій вулиці «місце для книжкових магазинів, а не секонд-хендів». Прозвучало бажання про створення ландшафтних відпочинкових локацій, хай невеличких, але досить численних.

Цікаву думку висловив один з учасників, що в ідеалі Житомир має бути містом активної громадської спільноти, адже, на жаль, сьогодні, наша область є найбільш пасивною, в тому числі й для донорів. Тобто, можливість щось зробити є і отримати для цього кошти також, тільки потрібно активніше брати відповідальність на себе за своє життя в місті, особливо це стосується громадських організацій, які, на думку одного зі співрозмовників, мають показувати у цьому приклад і залучати «до себе і своїх дій як найбільше людей».

- **Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?**

Прозвучали такі думки:

- безкоштовні мовні курси
- майстер-класи (не тільки брати участь, а й організовувати невеличкі для дітей у дворах, вчити їх чомусь)

- локальні інтерактивні заходи, наприклад в музеях («де можна отримати певні емоції»)
- інтелектуальні ігри (соціальні симулятори, як «Світ громад» (для дітей і дорослих) чи «Країна гідності» для молоді)
- інтерактивні ігри
- зустрічі з цікавими людьми
- літературна кав'ярня (обговорення прочитаної книги)

На питання модераторки стосовно форми дискусійного заходу, отримали відповідь від юних учасниць, що дуже часто молодій людині важко відкритись під час подібного заходу, в неї є певні побоювання, «що її завалюватимуть питаннями, на які вона не може дати відповідь». Інша дівчина висловила думку, що такі заходи несуть певні ризики, адже «ми боїмося, що нас не почують, боїмося стати закритим кошиком, адже дуже часто старші відмахуються від наших думок». Тому скоріше потрібні не самі дискусійні клуби, а «Школи дискусії чи Школи дебатів», які б допомагали розвивати молодь і робили її трохи впевненішою.

Модераторка запропонувала відповісти на закриті питання стосовно того, що особисто присутніх приваблює в заходах: нові знання, нові вміння, емоції, чийсь історії успіху чи можливість особистої участі? Запитання викликало певне збентеження, а потім учасники додали ще один можливий варіант відповіді – нові знайомства. Думки розділились, кожен варіант знайшов своїх прихильників, прозвучала навіть одна цікава рефлексія: «Важливо не тільки отримати знання, а ще й знати, де ці знання застосувати». Також, як висловився один з учасників, не слід відкидати і маркетинговий підхід до заходів, адже традиційну форму можна назвати по-новому і це спрацює для зацікавлення потенційної аудиторії: можна сказати «дискусійний клуб» і не зібрати людей, а можна назвати «хакатон» і отримати публіку. Тобто «обгортка» важлива не менше, ніж наповнюваність і змістовність заходу, молодь дуже чітко реагує на

такі «фішки». Та найголовніше – це «не захід заради заходу», будь який захід будь якого формату має дати людині відчуття того, що її чують, сприймають, дослухаються до ідей і беруть до уваги.

Як попередній висновок: вкотре модератори переконуються в тому, що найбільш цікавими для людей є заходи «зі зворотнім зв'язком», там де є можливість інтерактивної участі.

- **При словосполученні «Житомирська бібліотека», що перше спадає на думку?**

Модераторка трохи уточнила запитання: «Знайомий сказав, що вчора, наприклад, був у бібліотеці, про яку бібліотеку ви б подумали?» Відповідь була практично одностайною: бібліотека імені Ольжича. На користь цієї бібліотеки спрацьовують багато чинників: розташування (самісінький центр міста); гучна/дзвінка назва – «Бібліотека Ольжича» (це вже брендове ім'я, ємкісне, яке у всіх на слуху) велика кількість заходів, їх різноманітність та якість: «Ці заходи відповідають моїм особистим потребам. Те саме можуть сказати й інші – кожен знайде на свій смак». Проте, як наголосив один з учасників, вже зараз можна говорити, що бібліотека для юнацтва також спадає на думку. Модераторка запитала, чи є назва цієї бібліотеки такою ж «ємкісною» як і в бібліотеки Ольжича? «Чому ні?», – відповів один з учасників. Друга модератора задала трохи провокаційне питання: «Щоб ви сказали на те, що цій бібліотеці дадуть чиєсь ім'я? Чиє це має бути ім'я? Чи ви маєте інші варіанти?» Відповідь учасників обговорення була негативною. Вони вважають, що бібліотека має в своїй назві відобразити вікові особливості «юнацтво – це категорія набуття досвіду та переоцінки цінностей, тому не потрібно обмежувати її певними рамками, у тому числі й іменними». Один з учасників запропонував ще одну назву для обласної бібліотек для юнацтва – Молодіжна бібліотека. Ця ідея дуже сподобалась присутнім, які вважають, що саме ця назва допоможе змінити формат бібліотеки, розширити коло її цільової аудиторії та, як наголошувалось раніше, оновлена «обгортка» спрацює влучним маркетинговим засобом для

набуття юнацькою бібліотекою нового змісту, нових завдань та нових користувачів: «Номінальна зміна назви дозволить бібліотеці розширити коло своїх інтересів, а молодій громаді міста це буде своєрідним сигналом, що це місце саме для них – приходь, спілкуйся, твори, розвивайся. А ще зміна назви може спрацювати як соціальна психологія: навіть літня людина, приходячи до Молодіжної бібліотеки, відчуватиме себе у психологічній зоні комфорту».

- **Що б ви запропонували змінити в самій бібліотеці або у сфері її діяльності. Яких умов або послуг не вистачає саме цій бібліотеці?**

Задаючи запитання, модераторка запропонувала подумати про візуальні зміни в приміщенні, де проходить захід (це читальна зала бібліотеки): дизайн, зручність тощо. Перша рефлексія одного з учасників: прибрати скляні шафи, прибрати великий незручний стіл, позбавитись килима (якщо, звісно, не плануються якісь заходи із сидінням на підлозі), придбати безкаркасні стільці та меблі-трансформери, тобто здійснити «деформалізацію бібліотеки – простір має бути мобільним. Ще треба додати яскравості до бібліотечної вивіски, щоб вона просто впадала у вічі і пройти повз було неможливо». Одна з дівчат наголосила, що треба не боятись використовувати вінтажні речі, які не потребують великих затрат, просто треба «навчитись бачити в старих речах нові можливості». Також дівчина підкреслила, що колектив бібліотеки має перетворити на власну «фішку» як старовинну будівлю самої бібліотеки (до речі, пам'ятку архітектури), так і деталі внутрішнього інтер'єру, що збереглись (як, наприклад, сходи) з часів будівництва. А взагалі – відділи бібліотеки повинні відрізнитись один від одного, тобто, треба продумати для кожного власне «обличчя». Інша учасниця у сенсі розмови згадала студію «Портал», яка має неабиякий успіх у молоді, і досвід якої можна використати і для бібліотеки. Співрозмовники підхопили думку і розвинули її: бібліотека, якщо опрацює і використає досвід того ж «Порталу», стане не просто потужним конкурентом комерційним структурам, але й може «відібрати» в них левову частку відвідувачів саме через надання користувачам безкоштовного доступу до

ресурсів і послуг. Також прозвучала ідея застосувати аутсорсинг, запросивши до співпраці ГО: «Цю можливість потужно, на всі 100 %, використовує бібліотека Ольжича. Чому не можна використати це так само і тут? Результат буде і він перевершить усі сподівання!».

Стосовно послуг, яких не вистачає в бібліотеці, то прозвучала думка про доступ до електронного каталогу з можливістю роздрукувати потрібну інформацію (учасник не уточнив свої думки, чи мова йде про доступ суто до електронного каталогу, чи до повноцінної, повнотекстової бази документів бібліотечного фонду). Один з учасників фокус-групи запропонував створити таку собі «скриньку довіри», де б відвідувачі могли залишати свої відгуки: що сподобалось, що ні, що слід змінити, а що запровадити.

- **Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?**

Учасники фокус-групи дійшли до спільної думки, що для різних заходів підходить різний час. Якщо це тренінги, то з 9.00 до 18.00 досить зручно, проте у суботу-неділю бібліотека повинна бути відкритою для користувачів. А ще, працівники бібліотеки мають бути готовими затримуватись, наприклад, до 20.00, якщо цього вимагає формат заходу, але знатимуть, що наступного дня вони можуть прийти на роботу на 2 години пізніше. Висновок: найкраще, якщо бібліотека матиме можливість гнучкого графіку роботи.

- **Що Ви знаєте про так зване «3 місце»?**

Дехто відповів, що вислів «третє місце» чули, проте не можуть з впевненістю пояснити, що саме мається на увазі. Переважна ж більшість з таким висловом зіткнулись вперше. Модераторка пояснила досить детально значення цього словосполучення та поставила наступне питання:

- **Чи може бібліотека стати таким «3 місцем», як Ви вважаєте? Що, на Вашу думку, потрібно зробити, щоб перетворити бібліотеку у справжній інформаційний, культурно-дозвілєвий центр?**

Один з учасників висловився, що жодна бібліотека «до кінця» не відповідає критеріям і вимогам так званого «третього місця» і, в першу чергу,

це відбувається через відсутність комфортних умов в бібліотеках. Це стосується навіть бібліотеки Ольжича, з якою іншим бібліотекам «в принципі неможливо конкурувати стосовно комфортних умов і створення безбар'єрного доступу для різних категорій. Ось коли буде комфорт, тоді й буде «третє місце». Але прозвучала й інша думка, що, наприклад, бібліотека для юнацтва особисто для одного з учасників є дуже комфортним і затишним місцем, куди він із задоволенням приходив: «Так, в бібліотеці Ольжича дуже класно, проте час від часу треба міняти формат, обставини і локації. Так ось, тут я відчуваю себе в повному комфорті і задоволенні, ця бібліотека – справжнє «3 місце»! Бібліотека – це не просто зібрання книг, це послуги, які ми отримуємо, а тут я повністю ними задоволений, і це люди, які ці послуги надають».

- **Чи готові Ви стати волонтером бібліотеки задля втілення Ваших ідей, пропозицій тощо в життя? Що ви готові зробити для цього?**

На ці питання першими відповідали юні дівчата, студентки факультету дизайну. Вони готові запропонувати свої послуги у створенні певного дизайнерського проекту, або розмалювати стіни, наприклад, читальної зали – ця ідея їм взагалі припала до душі. Прозвучала думка й про те, що треба «глуху» зовнішню стіну бібліотеки прикрасити «класним» муралом – «це взагалі було б круто!». А взагалі молодь була одностайна в думці, що вони без вагань долучаться до волонтерської допомоги бібліотеці, якщо до них дослухаються і дадуть можливість «творити простір для себе».

III. Висновки та пропозиції

Взагалі, слід відзначити, що фокус-група в обласній бібліотеці для юнацтва стала чи не найвдалішою серед усіх 12 за підбором учасників, знанням теми, готовністю до обговорення та впровадження змін. Усі пропозиції (особливо ті, що стосуються обласної бібліотеки для юнацтва), які висували присутні, не просто мають право на життя, вони абсолютно реалістичні та, за великим рахунком, не потребують великих матеріальних затрат. Цікавою виявилася практично одностайна думка учасників дослідження стосовно зміни

назви бібліотеки – вони бачать її як Житомирську молодіжну бібліотеку. Мабуть, в цьому є сенс, адже це дасть можливість бібліотеці розширити свої можливості та сферу впливу.

Серед заходів, на яких бібліотеці слід сфокусувати свою увагу і про які говорилося під час фокус-групи, можна порадити:

- майстер-класи формату хенд-мейд (як найбільш реальна форма культурного заходу, що відповідає усім критеріям, висловленим під час фокус-групи: зацікавленість, сучасність, камерність, можливість творчого розвитку, креативності, отримання нових знань та навичок, досить невелике фінансування для підтримки заходу)
- мовні клуби (мова йде про безкоштовні)
- інтелектуальні ігри (зокрема соціальні стимулятори)
- зустрічі з цікавими людьми
- школа дискусії (школа дебатів) тощо.

IV. Загальні спостереження

- **Загальні теми та тенденції у відповідях**

З самого початку заходу відчувалось, що всі без винятку учасники були вмотивовані та налаштовані на серйозне обговорення. До відповідей на питання модераторок співрозмовники ставились дуже уважно та вдумливо, висловлювали думки, спираючись на власний досвід, потреби та бажання. Слід також зауважити, що підхід до «творення культурного простору» в учасників фокус-групи був досить критично-прагматичний, без зайвого фантазування та цілковито вкладався в поняття SMART: конкретно, вимірювано, досяжно, актуально, обмежено в часі.

- **Групова динаміка**

Група була дуже активна та сфокусована на темі обговорення. Практично не було відхилянь від основного русла розмови, відповіді були конкретні, змістовні та без зайвих рефлексій. Незважаючи на те, що час фокус-групи

вийшов за межі таймінгу (замість заявлених 1,5 години обговорення тривало 2,5), не було враження зтягнутості, нудності та безпідставності: коли модераторка наголосила, що час не просто вичерпано, а й «перебрано», учасники здивовано відмітили, що не помітили, як він промайнув.

- **Тон дискусії**

Атмосфера зустрічі була дружньою, але діловою. Учасники з повагою ставились один до одного та висловлюваних думок, не зважаючи на вік, та посади. Після недовгого «налаштування на розмову», дискусія стала нагадувати зустріч добрих друзів-однодумців, з вдалим жартами та дружнім сміхом.

Деякі рефлексії учасників фокус-групи:

- «Задача бібліотеки – «продати» якусь ідею, враховуючи інтереси клієнта» (Андрій, громадський діяч)
- «Бібліотека змінюється, це відчувається і це приємно» (Вадим, представник Житомирської міської ради)
- «Дуже вражає те, що ви готові слухати свою цільову аудиторію, їх ідеї – нас нарешті почули, – що вони хочуть бачити в цій бібліотеці і як вони готові допомогти їй змінитись» (Ольга, студентка)
- «Дуже важливо змінювати не тільки простір, а й ставлення. Тобто лєвова частина успіху будь якої установи – це вмотивовані працівники» (Світлана, викладачка Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка).